

HF./HNZ/HL 2000./HP 16./H 16./He 5./A V 1
Ho 5./14./14./10-4./

75

16/16'
pl.
20 ac
Aliees
liehu

- Kun yhteydet toimivat, ei viestimiehiä sodassa juuri huomattukaan - tiedon kulkua pidettiin itsestään selvänä ^{kiinnitti} asiana. Vasta jonkin yhteyden katkeaminen ~~xxxxxxx~~ huomiota viestijoukkojen merkitykseen johtamistoiminnan hermojärjestelmänä, jonka puuttuessa kaikki järkevä toiminta lamaantui.
- Ennen talvisotaa oli tätä tärkeää aselajia ^{kehitty} vähin ^{aikanaan} rahoin ja pienin resurssein, mikä ei voinut olla ~~vaikuttamatta~~ vaikuttamatta syttyneen sodan yhteyksiin. 9181

KT 6
47164

Hp 14. / H2 14. / 1917

V. L. P. S. 23/917

M. Jarmo Myyrä / 22 / 14 pl. vers. luku.

H2 906. / Hp 10. / H2 10. / H2 1. / 1917

VIESTITOIMINNAN KEHITYS 1920- JA 1930-LUVUILLA 9177

10-110
4,5
Cic.
Tässä artikkelissa kuvataan viestijoukkojen ja niiden johdon kehitystä ennen talvisotaa. Itsenäisyytemme alkuvuosien riipeä kehitys ei olisi ollut mahdollista ilman ~~jääkäri- ja lentäjä~~ uhrautuvaa yrittämishalua. Viestitoiminnan kehittäminen jäi kuitenkin yksin viestijoukkojen asiaksi. Armeijan ylin johto konkretisoi kaikkia palvelevan viestiaselajin merkityksen vasta talvisodan kynnyksellä. Onneksi viestijoukot olivat kuitenkin hoitaneet tehtävänsä rauhan vuosina hyvin. 91

① / ↑ V. L. P. S.
Jääkärit ja vapaussota 14. pl. vers.
91 (10) / 14

Suomalaisen sotilaan varsinainen viestikoulutus alkoi jääkäri liikkeen aikoina. Vuoden 1916 maaliskuu-huhtikuun vaihteessa järjestettiin Kuninkaallisen Jääkäripataljoona 27:n jääkärielle Lockstädtissa Saksassa viestikursseja ennen pataljoonan lähtöä rintamalle. Eri komppanioista komennettiin viikottain parikymmentä suomalaista jääkäriä muutamaksi päiväksi saamaan puhelinkoulutusta. Sähkötyskoulutusta annettiin muutamalle jääkärielle Libaun lennätinasemalla ja sotasatamassa. Ensimmäinen varsinainen viestiyksikkö, Kuninkaallisen Jääkäripataljoona 27:n tiedonanto-osasto, perustettiin lokakuussa 1917.

Vapaussodan alkaessa jääkärit saapuivat Pohjanmaan kautta Suomeen. Noilta ajoilta on mainittava mm jääkäri A R Stenholm (sittemmin Saarmaa) Vaasan Vaskiluotoon tuoma salainen radioasema ja hänen rohkeasti suorittama Sandvikin venäläisen radioaseman valtaus. Vallattu radioasema kunnostettiin nopeasti ja se näytteli myöhemmin ratkaisevaa osaa valkoisen armeijan ainoana suorana ulkomaanyhteytenä. Toinen salainen radioasema oli Helsingin Kulosaareissa. Jääkäri Leo Ekberg oli tuonut aseman saksalaisella sukellusveneellä Suomeen. Rintamien välinen viestitys suoritettiin lennättimillä. Ylipäällikön lähtiessä rintamalle hänen junaansa liitettiin lennätinvaunu. Salaisten linjojen ja kytkentöjen kautta päästiin lennättimellä myös vihollisen alueelle.

Sodan alkaessa valkoisella armeijalla ei ollut viestimuodostelmia. Helmikuun lopussa 1918 perustettiin ruotsalaisen kapteeni von Hejnen johdolla ensimmäinen kenttälennätinosasto. Tämä osasto ei jäänyt ainoaksi, sillä kapteeni Hejne oli saanut käskyn perustaa osasto kunkin taisteluryhmän käyttöön. Myös ylijohdon viestipalvelun tarve oli lisääntymistään lisääntyneet.

Jääkärien pääjoukon saavuttua 25.2.1918 Suomeen perustettiin Viestirykmentin ensimmäinen edeltäjä Kenttälennätinpataljoona. Komentajaksi määrättiin jääkärimajuri Birger Homén sekä sijoituspaikoiksi Mikkeli ja Jyväskylä. Maaliskuun 5.päivänä saapui Mikkeliin pataljoonaan nimitetty päällystö ja alipäällystö. Ensimmäiset alokkaat pataljoona otti vastaan 10.3.1918. Koulutusta haittasi kuitenkin varusteiden ja teknisen kaluston puute. Viestimateriaalia oli aluksi vain jääkärien mukanaan tuomat 40 saksalaista kenttäpuhelinta, muutama merkinantolaite ja vähäinen radiokalusto. Huhtikuun keskivaiheilla pataljoonassa lopetettiin ^{kin}viestikoulutus. Joukko-osasto "jalkautettiin", liitettiin Jääkäripataljoona XV nimisenä 3.Jääkäriprikaatin 5.Jääkärirykmenttiin ja lähetettiin rintamalle.

Helsingin valtauksen jälkeen päätettiin kunnostaa venäläisiltä vallatut radiolähettimet. Tähän tehtävään perustettiin Radiokomennuskunta. Komennuskunnasta kehittyi jääkärikapteeni A R Stenholmⁱⁿ johtama Sotalaitoksen Kipinälennätinkoulu, mikä aloitti toimintansa 1.6.1918. Muutamien kenttäradioasemien saavuttua sota-alueilta Helsinkiin, niistä koottiin jääkäriluutnantti E Nyströmⁱⁿ johdolla Kenttäradio-osasto Santahaminaan. 97

07/1 v. 1918
Sotalaitoksen Radiolennätinosasto ja Kipinälennätinlaitos 97 14 pl. vers. 10/1

Armeijan yleisesikunnan operatiivisen osaston yhteyteen muodostettiin kesäkuun 6.päivänä 1918 yhteystoimisto nimeltään Toimisto 1 D. Toimiston päälliköksi määrättiin jääkärimajuri E Heimbürger ja hänen apulaisekseen jääkärikapteeni Leo Ekberg. Viestijoukot alistettiin tälle toimistolle.

Armeijan siirtyessä rauhan ajan kokoonpanoon Kipinälennätinkoulu ja Kenttäradio-osasto yhdistettiin heinäkuussa 1918 Sotalaitoksen Radiolennätinosastoksi. Sen komentajaksi määrättiin jääkärikapteeni A R Stenholm. Osaston toimintaa pidettiin silloisissa poikkeuksellisissa oloissa hyvin erikoislaatuksena ja annettavaa koulutusta erittäin salaisena.

Vuoden 1918 elokuussa Radiolennätinosastoon ryhdyttiin liittämään valtakunnassa perustettavia kiinteitä kipinälennätinasemia. Osastolle alistettiin sota- ja siviilialusten radioasemat. Koska lennätinlaitos ei omistanut radiokalustoa ja suuri osa sen henkilöstöä oli jäänyt vapausodan jälkeen sotalaitoksen palvelukseen, maan ulkomaiset ja osaksi myös kotimaisen ja kauppalaivoille tapahtuvat uutis- ym yhteydet olivat Sotalaitoksen Radiolennätinlaitoksen varassa. Seuraavien seitsemän vuoden aikana Sotalaitoksen Radiolennätinosasto ylläpiti maan radioyhtey-

det ja vastasi radiotoiminnasta valtakunnassa. Lennätinlaitos sijoitti radioasemille yleensä lennätinaseman, minkä tehtävänä oli välittää radioteitse tulleet sanomat edelleen langallisina sen omaan verkkoon. Radioupseereita tarvittiin tuolloin kaikkialla. Etappiesikunnan Insinööri-osasto olisi halunnut radioupseerien hoitavan maan lentoasematkin.

Radiolennätinosaston nimi muuttui 18.3.1919 Kipinälennätinlaitokseksi. Tämä Kipinälennätinlaitos ei ainoastaan toiminut joukko-osastona, radiolaboratoriona ja -työpajana, vaan se toimi myös Posti- ja lennätinhallituksen "radio-osastona", Merenkulkuhallituksen "radio-osastona", meripuolustuksen "radio-osastona", siviiliradiosähköttäjien kouluna, kauppalavastomme radioasiain hoitajana jne. Koko maamme radiotoiminta oli näin keskitetty Kipinälennätinlaitokseen. Se oli ainutlaatuinen joukko-osasto, jota vastaavaa tuskin löytynee minkään maan historiasta! Radioasioiden keskitys oli silloisten olosuhteiden pakottama. Radioala oli maassamme uusi. Poliittinen tilanne oli vakiintumaton. Itsenäistyneen valtion kehittyvä hallintokoneisto tarvitsi jatkuvat yhteydet maan sisäisessä ja ulkoisessa liikenteessä. Järjestely tuottikin tuloksia. Suomalaiset rannikko- ja laivaradioasemat olivat erityisen hyvässä maineessa ulkomaillakin. 77

②/1 v. 1911 Radiopataljoona ja Kenttälennätinpataljoona 14. pl. vers.

Yleisesikuntaan kuulunut yhteystoimisto siirrettiin vuoden 1920 alussa sotaväen päällikön esikuntaan ja sen nimi muutettiin Tiedonantojoukkojen tarkastajan toimistoksi. Toiminta jatkui vuoden tässä kokoonpanossa. Joulukuun 6.päivänä 1920 perustettiin sotaväen päällikön alainen teknillisten joukkojen esikunta, jolle alistettiin kaikki tekniset joukko-osastot, kuten Kipinälennätinlaitos, Kenttälennätinpataljoona (vrt jäljempänä), Pioneeripataljoona ja Autopataljoona. Joukoista muodostettiin jonkinlainen tekninen "prikaati", missä joukko-yksiköt toimivat hyvin hajallaan ja itsenäisesti.

Teknisten joukkojen päiväkäskyllä Kipinälennätinlaitoksen nimestä tuli 6.12.1920 Radiojoukot. Joukko-osasto teki uranuurtajantyötä maamme yleisradiotoimintaa aloitettaessa. Radiopajan johtajana Katajanokalla oli insinööri Elias Hellberg. Yhdessä insinööri Leo Lindellin kanssa hän rakensi yleisradiolähettimen, mikä lähetti 19.4.1923 ohjelmaa Katajanokan upseerikerholla. Tähän toiseen maassamme radioituun lähetykseen sisältyi puhetta ja Suomen Valkoisen Kaartin soittokunnan musiikkiesityksiä.

Joukko-osaston kokoonpano muuttui ajan kuluessa ja 28.3.1924 siitä muodostettiin Radiopataljoona. Saman vuoden joulukuussa asetettiin komitea, minkä tehtävänä oli valmistella toimenpiteitä viestitoiminnan rationalisoimiseksi. ¹ Komitean työ valmistui helmikuun alussa 1925 ja Radiopataljoona ryhtyi luovuttamaan kiinteitä radioasemiaan posti- ja lennätinhallitukselle, rannikkotyökistölle ja merenkulkuviranomaisille. Nyt vihdoin voitiin keskittää voimat pystyvän radiomiesreservin kouluttamiseen.

Palatkaamme kuitenkin vielä kerran ajassa taaksepäin. ² Armeijan rauhan ajan kokoonpanoon siirryttäessä vuonna 1918 oli kunkin divisioonan ja jääkäriprikaatin yhteyteen perustettu erillinen kenttälennätinkomppania. Niiden sijoituspaikoiksi tulivat Helsinki (4.D), Viipuri (2.D), Sortavala (3.D) ja Riihimäki (JPr). Myöhemmin viimeksimainittu siirtyi Vaasaan. ³ Jo perustamisvaiheessa oli harkittu näiden yksikköjen yhdistämistä koulutusyistä pataljoonaksi. Ajat olivat kuitenkin epävarmoja, sillä rauhaa ei vielä oltu solmittu Venäjän kanssa. Pelättiin, että sota voisi puhjeta koska tahansa. Suoraan divisioonien alaisina tiedonantokomppanioiden liikemäärällepano oli huomattavasti helpompi suorittaa. ⁴ Komppaniat toimivatkin itsenäisinä vuoden 1920 loppuun. Koulutuksellisista syistä nämä yksiköt yhdistettiin ⁵ ~~saman vuoden lopussa~~ ^{tällöin} Kenttälennätinpataljoonaksi. Sijoituspaikakseen se sai Riihimäen ja komentajakseen jääkärikapteeni Leo Ekbergin. ⁶ Kenttälennätinpataljoona alistettiin 1.DE:lle. Alistussuhde ei kuitenkaan ollut täydellinen, sillä koulutuksen ja varustuksen osalta joukko alistettiin teknilliselle tarkastajalle. Senaikaiseen koulutukseen lieneekin syytä puuttua muutamalla rivillä.

VILKUT, KOIRAT JA KYYYHKYT 14. H. v. 1925

Tavanomaisen radio-, puhelin- ja keskuskoulutuksen lisäksi annettiin vilkku- ja viittoilulippuopetusta. Silloiset riihimäkeläiset saivat tutustua viittoja heiluttaviin viestimiehiin kauppalansa katujen kulmauksissa, sillä risteilevät kadut muostivat sopivia "väyliä" yhteysharjoituksissa.

Erikoislaatuisimman koulutuksen muodosti kuitenkin viestikyyhky- ja koirakoulutus. ⁷ Vuoden 1923 kesällä pataljoona sai Tanskasta 107 kirjekyyhkyä ja 2 Schäferkoiraa. Komentajan mielenkiintoa kyyhkyjä kohtaan kuvaa se, että hän itse koulutti hoitajat ja että ⁸ ~~laksi~~ ^{lakasta} sijoitettiin hänen oman virka-asuntonsa ullakolle. ⁹ Vuosien kuluessa lisääntyi Riihimäen kyyhky¹⁰lakan asukkien lukumäärä niin, että ~~lakan~~ tila kävi ahtaaksi, ja varsinkin kun Tanskasta vuonna 1928 saatiin jälleen 40 kyyhkyä lahjaksi, lakasta luovutettiin samana vuonna suojeluskuntajärjestölle Tuusulaan 75, vuonna 1929 Viron armeijalle 30 ja vuonna 1930 Latvian armeijalle 20 kyyhkystä.

Yli puoli vuosikymmentä "tekniset joukot" olivat suoraan teknillisten joukkojen tarkastajan johdossa, kunnes 3.5.1927 teknillisten joukkojen esikunta muutettiin teknillisten joukkojen ja huoltojoukkojen tarkastajan esikunnaksi ja siirrettiin jälleen yleisesikuntaan.

Teknillisten joukkojen ja huoltojoukkojen tarkastajan esikunnan perustamisen yhteydessä Kenttälennätinpataljoona ja Radiopataljoona alistettiin 1.Divisioonalle.

Uudelleenjärjestelyihin liittyen ryhdyttiin suunnittelemaan myös uutta viestijoukkoa 2.Divisioonan vastuualueelle. Kenttälennätinpataljoonan yhtä komppaniaa runkona käyttäen perustettiin Erillinen Kenttälennätinkomppania. Tämä siirrettiin Riihimäeltä Viipuriin 19.1.1928. 91

① / ↑ VEM / Viestirykmentti syntyy

14. j. vers.
91 (12) / ↓

Vapaussodassa eri viestitystavat olivat kukin muodostaneet itsenäisen toimintamuodon ja tästä johtuen ne olivat myös toisistaan riippumattomia. Maailmansodan kokemukset olivat kuitenkin osoittaneet järjestelmän virheellisyyden. Eri viestivälineitä ryhdyttiin käyttämään nyt siten, että ne korvasivat ja täydensivät toinen toistaan. Tarkoituksenmukaisinta oli näinollen perustaa joukko-osasto, Viestipataljoona 1 (Santahamina) ja Viestipataljoona 2 (Riihimäki), joissa kummassakin annettiin sekä radio- että puhelinkoulutusta. Radiopataljoonasta siirrettiin yksi radiokomppania Riihimäelle ja sielät yksi puhelinkomppania Santahaminaan. Syyskuussa 1930 oli pataljoonien toiminnat samanmukaistettu. Radiopataljoonasta tuli Viestipataljoona 1 sijoituspaikkanaan Santahamina. Pataljoonaa komensi everstiluutnantti A R Stenholm 1.1.1934 asti ja sen jälkeen majuri R K Kirjokallio 1.5.1934 saakka. Kenttälennätinpataljoonasta tuli Viestipataljoona 2 ja sen komentajaksi tuli 21.12.1933 everstiluutnantti A R Saarmaa, everstiluutnantti L Ekbergin siirtyessä yleisesikuntaan.

Vuonna 1933 tehtiin päätös kummankin viestipataljoonan yhdistämisestä ja sijoittamisesta Viipuriin. Valmistelut aloitettiin välittömästi ja 1.5.1934 kumpikin viestipataljoona siirtyi uuteen varuskunta-kaupunkiinsa ja yhdistettiin yhdessä Erillisen Viestikomppanian (ent Kenttälennätinkomppania) kanssa Viestipataljoonaksi alistettuna 2.Divisioonalle.

Näin syntynyt Viestipataljoona oli kokoonsa ja johtamismahdollisuuksiin nähden täysin sopimaton joukkoyksikkökokoonpanoon. Komentaja, eversti A R Saarmaa (ent Stenholm) ryhtyikin välittömästi toimenpiteisiin rykmenttiorganisaation luomiseksi. Tässä työssä hän kohtasi kovaa vastus-

tusta ja näki paljon vaivaa lukemattomien vaikeuksien voittamiseksi. Päämääränsä hän saavutti vasta 1.1.1938, jolloin pataljoona sai rykmenttikokoonpanon ja nimen Viestirykmentti.

Viestirykmentti toimi sitten keski- ja ylijohdon viestimiesten kouluttajana talvisodan päiviin saakka. Varsin suurta huomiota kiinnitettiin näihin aikoihin myös reservin kertausharjoituksiin. Niitä järjestettiin vuodessa yleensä viisi kertaa viestikomppanian puitteissa. Alituisena vaikeutena oli kuitenkin viestikaluston pieni määrä ja heikko kunto. Näihin aikoihin istui puolustusministeriössä teknisen tarkastajan alaisena ns viestikaluston tyypitoimikunta, jolta luonnollisesti odotettiin paljon, mutta jonka aikaansaannokset varojen puutteessa jäivät varsin vähäisiksi. Sodan uhatessa, rykmentin ehdittyä viettää vain pari vuosipäiväänsä, oli sen myöhäisyyksyllä 1939 vähitellen keskeytettävä toimintansa ja henkilöstön siirryttävä puolustusvoimien viestirunkona soveltamaan oppejaan talvisodan ankaraan karuuteen. 97

②/↑ ^{VSK} Kohden keskitettyä viestijohtoa 14 pl. vers.

Teknisten aselajien johtosuhteista oli koko sotien välisen ajan vallalla käsitys, että kaikki tekniikka on täysin hallittavissa saman johdon puitteissa. Teknillisen tarkastajan esikunnassa oli oikeastaan vain yksi osasto, jossa oli kaksi toimistoa, viesti- ja pioneeritoimistot. Osastopäällikkönä oli aluksi majuri Heimbürger ja myöhemmin everstiluutnantti Ekberg. Viestitoimiston päällikkönä oli majuri Ljesi. Osastopäällikön tehtäviin kuului asiointi ylöspäin, siviilisektorin sekä sodanajan yhteyksien ym seikkojen suunnittelu. Viesti- ja pioneeritoimistot hoitivat koulutusta ja osittain kaluston kehittämistä koskevia asioita.

Viestiaselajin kehittämiseen myönnettyt varat jäivät jatkuvasti vähäisiksi. Aselajin ylimmän johdon henkilöstön vähäisyys haittasi viestitoiminnan koor/dinoimista sekä kiinteämmän yhteistoiminnan aloittamista muiden aselajien viestitoimintaa järjestettäessä. Meri- ja ilmavoimat ryhtyivät hoitamaan koulutus- ja kalustokysymyksiään täysin itsenäisesti, samoin menetteli ~~meri~~ kenttätykistö. Koska viestikaluston kehittämissuhteet kuuluivat puolustusministeriölle, kehittyi yhteistoiminta aselajille tärkeiden siviilisektorin laitosten, sotatalous- ja väestönsuojelutoiminnan, aluejärjestön, rajavartioston sekä suojeluskuntajärjestön kanssa melko hitaasti. Tilanne kalustokysymyksissä parani hieman, kun yleisesikuntakin em asioissa liitettiin puolustusministeriöön.

Yhteistoiminnan merkitys lisääntyi vuodesta 1934 alkaen, jolloin ns tyyp-

pitoimikunta alkoi suunnitella ja tarkistaa armeijan puhelin- ja radiokaluston hankintoja. Määrärahat lopullisten hankintojen suorittamiseksi jäivät kuitenkin saamatta ja armeija joutui lähtemään talvisotaan sillä radiokalustolla, mikä Radiopataljoonan painostuksesta oli 20-luvun lopussa ja 30-luvun alussa hankittu. Samaan aikaan aloitettiin tehokas yhteistoiminta Posti- ja lennätinlaitoksen kanssa.

Vasta talvisodan kynnyksellä, 21.10.1939 viestistä muodostui itsenäinen aselaji. Tuona päivänä ylimääräisten kertausharjoitusten aikana perustettiin yleisesikunnan yhteyteen viestikomentajan virka ja viestiosasto, jolle alistettiin kaikki viestijoukot. Alistussuhde jatkui molempien sotien aikana yleisesikunnan muodostaessa Päämajan. Sen hajaannuttua 1945 viestiosasto siirrettiin muodostettuun Puolustusvoimien pääesikuntaan.

□ 9/1944

1848

Eläkelä

✓
Myyrä Jarmo

Meripoiju 3 G 58

02320 ESPOO 32

Viestitoiminnan kehitys 1920- ja 1930-luvuilla

AIKAKAUSLEHTI

**KANSA
TAISTELI**

-miehet kertovat

Toimitus: Töölönkatu 35 B 1 b, Helsinki 26